

Пропой В., викладач,
Глобинська дитяча школа мистецтв
(м. Глобине)

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ НА УРОКАХ ІЗ МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТА

*Відсутність емоцій, притаманна
нашому сучасному навчанню,
є однією з найнебезпечніших ознак
байдужості й небажання вчитися*

(В. Сухомлинський)

Підвищення ефективності сучасних уроків з музичного інструменту вимагає впровадження у практику інноваційних педагогічних технологій, спроможних активно впливати на створення позитивного психологічного клімату. Аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових джерел доводить, що видатними педагогами і психологами (Ш. Амонашвілі, Л. Виготський, В. Леві, М. Монтесорі, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.) досліджено різні аспекти формування відносин між учителем та учнем. У цьому контексті актуальним є процес удосконалення роботи викладача в інструментальному класі у школах мистецтв.

Метою статті є обґрунтування особливостей формування позитивного психологічного клімату на уроках із музичного інструменту в закладах мистецької освіти.

Творення психологічного клімату вимагає від учителя ґрунтовного осмислення навчального процесу, самоаналізу та спеціальної психологічної роботи перед кожним уроком. Учитель має сформувані в собі позитивне ставлення як до навчального процесу, так і до учнів. Знайти й утвердити позитивні риси кожного з них: більш і менш здібних, веселих і спокійних, повільних і спритних, більш і менш старанних, слухняних і неслухняних тощо. Завдання вчителя – розуміти кожного учня, вселяти йому віру в свої сили.

У цьому контексті велике значення має авторитет учителя. Доведено, що інформація, отримана від педагога, який є авторитетом, сприймається значно краще, ніж в умовах неповаги учнів до вчителя. Створена вчителем атмосфера довіри знімає бар'єри, забезпечує безпосередній особистісний контакт. Учні не повинні відчувати страху за правильність сказаного чи зробленого [1]. Різка виправлення кожної помилки, допущеної учнем, заважає створенню атмосфери доброзичливості, породжує скутість, настороженість, відвертає увагу учня від досягнення мети, поставленої вчителем. Серед складників оптимального клімату на уроці виділяють емоційний настрій уроку, гуманізм стосунків, оптимізм діяльності та «ідеалізм» праці.

Позитивне емоційне ставлення до навчальної праці породжується, насамперед, правильно організованою діяльністю учнів. Багато що вирішує і настрій, з яким учитель приходить на урок, його природне почуття гумору. Нудьга, пригніченість, монотонність, «емоційний голод» з'являються у початківця-музиканта там, де вчитель у навчальному процесі вбачає лише швидке оволодіння гри на музичному інструменті [3]. Супутником емоційно піднесеного стилю уроку повинен бути гуманізм стосунків вчителя та учнів, а також стосунків у середовищі юних музикантів. Вони ґрунтуються на справедливості, взаємній довірі та доброзичливості.

Нове педагогічне мислення вимагає внесення в ці стосунки деяких нових елементів. Можна, наприклад, «по-дружньому» погляджувати дитину по голівці й водночас вимагати від неї лише беззастережної сліпої покірності й підпорядкування, а отже, й «ламати» її як особистість. Атмосфера співробітництва вимагає, насамперед, щоб учитель постійно оберігав право учня на почуття власної гідності, право вважатися Людиною. Педагог мусить навчитися трактувати учня як партнера у спільній діяльності, не нав'язувати йому свою волю, свої погляди, свій спосіб мислення. Обидва вони – суб'єкти своєї діяльності, й кожен із них має свої права, через реалізацію яких іде до відчуття відповідальності за те, що робить. Повага до чужої точки зору є складовою інтелігентності й демократичного світобачення. Мусимо бачити в учневі творця, здатного самостійно вирішувати свої навчальні проблеми [2].

Оптимізм навчання є частиною загального оптимізму, який притаманний гармонійній особистості. Для вчителя ця природна якість є необхідною. І вчитель, і учні мусять вірити в сенс того, чим займаються, і прагнути діяльності. Якщо ж такого відчуття нема, то варто подумати, чи дійсно вони роблять на уроці те, що треба. Оптимізм, віру в успіх, любов до оволодіння навичками гри на інструменті «випромінює» сам вчитель. Він завжди акцентує увагу на успіху, оцінює найперше досягнення учня. Вчитель мусить мати переконання, що кожна дитина спроможна прийти до свого успіху. Людину окрилюють власні здобутки. Для кожного учня вони різні, але завжди здатні зміцнити його віру в успіх.

Нарешті, на уроці постійно повинен панувати «ідеалізм праці», тобто прагнення вчителя і учнів робити все якнайкраще, з орієнтацією на високий рівень. Прагнення кожен раз щось робити по-новому, краще, ніж минулого разу, прагнення «наблизитись до ідеалу» створює передумови для його напруження, а отже, і до розвитку духовних сил і можливостей. Очевидно, що однією з передумов вияву високого рівня ретельності учня є здатність учителя відчутти, помітити і відзначити його досягнення.

Емоційний стан уроку, гуманізм стосунків, оптимізм діяльності, «ідеалізм праці», – усе це каталізatori процесу формування молодих музикантів. Внутрішній світ вихованця складний. І не тільки тому, що він має численні позитивні й негативні особисті якості, а тому, що ці якості неоднаковою мірою розвинуті.

Тепер, коли суспільство постійно розвивається, а обсяг знань зростає, роль учителя музики полягає не стільки в тому, щоб передавати інформацію дітям, скільки в умінні правильно організувати засвоєння знань по оволодінню гри на музичних інструментах. Кожен педагог має свої професійні установки, які він використовує під час проведення уроків. Вчитель планує, організовує навчальний процес, уміло використовує та координує ресурси, необхідні для створення умов, які б стимулювали активність учнів у бажанні отримати позашкільну музичну освіту.

Головна потреба початківця-музиканта в навчальній діяльності – це особистий контакт з учителем на уроці, прагнення почути схвалення, підтримку своїх самостійних кроків у правильному оволодінні гри на музичному інструменті. Тому перед учителем стоїть завдання – розвинути в дитині позитивну мотивацію до навчальної діяльності.

Ставлення учнів до навчання великою мірою залежить від професійної компетентності вчителя, від його здатності критично ставитись до себе і своєї діяльності та вміння розвивати такі ж здібності у своїх учнів. Сучасний вчитель музичної школи, в першу чергу, має спрямовувати свою діяльність на створення комфортних умов для навчання.

Дитина, яка йде на урок із захопленням, відчуває задоволення від власної діяльності на уроці, перебуває в цілковитій гармонії з учителем, – хоче знову і знову йти до цього вчителя, слухати, бачити його, а отже і вчитися.

Щоб заохотити юних музикантів до навчання, необхідно застосовувати висловлювання, які створюють ситуацію успіху:

- Це дуже важливо, і в тебе неодмінно вийде ...
- Саме ти можеш це гарно зробити ...
- Я впевнений, що наступного разу ти це зробиш ще краще...
- Це зовсім не складно, якщо з першого разу не виходить – нічого страшного, необхідно допрацювати... [4].

Власний досвід роботи авторки статті постійно переконує: для того, щоб учні вчилися із захопленням, кожен урок необхідно робити цікавим для дітей. Давати можливість розвивати здібності як самостійно так і в колективі: організувати роботу у парах, групах, ансамблях, щоб вони несли відповідальність за спільну працю.

Отже, основне завдання вчителя сучасної музичної школи – це допомога юним музикантам опанувати гру на музичних інструментах, отримувати відчуття успіху в процесі навчання, пробудити джерело внутрішніх сил дитини, енергію боротьби з труднощами, бажання вчитися та досягати високих результатів.

Список використаних джерел

1. Леви В. Л. Музыкотерапия, или хорошо забытое старое. Москва: Знание – сила, 1968. № 10. С.44-46.
2. Леві В. Нестандартна дитина. Київ: Радянська школа, 1991. 256 с.
3. Медушевский В. О. О закономерностях и средствах художественного воздействия музыки. Москва: Музыка, 1976. 254 с.
4. Могилевская С. А. У лиры семь струн. Москва: Детская литература, 1981. 80 с.
5. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ: Рад.школа, 1972. 244 с.

Ремезова Н., старший викладач,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г Короленка
(м. Полтава)

МУЗИКОТЕРАПІЯ В РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Рівень цивілізації суспільства багато в чому оцінюється його ставленням до дітей з розумовими та фізичними вадами. В останні роки помітно зріс інтерес фахівців до механізму впливу музики на дитину з обмеженими можливостями здоров'я в інклюзивному середовищі. Музичну терапію широко застосовують у багатьох країнах світу для лікування і профілактики широкого спектру порушень: відхилень у розвитку, емоційної нестабільності, поведінкових порушень, сенсорного дефіциту, спинномозкових травм, психосоматичних захворювань,